

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології та спеціальної освіти

Кафедра педагогічної та вікової психології

ТЕОРІЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки бакалавр

напряму 6.030102 - Психологія

(Шифр за ОПП_ ПП 5.1.2)

**Дніпро
2018 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Четверик-Бурчак А.Г. доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки/спеціальністю
6.030102 - Психологія

“ ” 2018 року, протокол №

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Теорія емоційного інтелекту” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму напряму 6.030102 - Психологія, спеціальності ДС.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є психологічні підходи до концептуалізації феномену, структури, форм та витоків емоційного інтелекту, а також шляхів його практичного вдосконалення і розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: «Загальна психологія», «Психодіагностика», «Психологія особистості», «Диференційна психологія», які викладаються на 1,2 та 3 курсах.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Емоційний інтелект (ЕІ) як предмет психологічних досліджень.
2. Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у психології
3. Моделі емоційного інтелекту
4. Підходи до вимірювання рівнів сформованості емоційного інтелекту і оцінка його прогностичної цінності.
5. Емоційний інтелект в структурі особистості
6. Підходи до цілеспрямованого формування емоційного інтелекту (тренінги емоційного інтелекту).

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: розкрити зміст поняття емоційний інтелект, основні тенденції вивчення та операціоналізації цього феномену, важливість розвитку емоційного інтелекту як комплексу здібностей, диспозиційних характеристик та специфічних компетентностей необхідних для оптимального функціонування людини як суб'єкта суспільного та сімейного життя

Задачі:

- ознайомити студентів зі станом дослідження проблеми емоційного інтелекту як у вітчизняній, так і в зарубіжній психологічній науці;
- визначити місце емоційного інтелекту у теорії множинності виявлення інтелекту, ознайомити студентів з історією формуванням поняття «емоційний інтелект», з різними підходами до його концептуалізації;
- забезпечити усвідомлення студентами зовнішніх та внутрішніх компонентів емоційного інтелекту й особливостей їх виявлення як динамічної системи;
- з'ясувати критерій визначення ієрархічної структури рівнів сформованості емоційного інтелекту;
- сформувані у студентів уявлення про роль емоційного інтелекту як вирішального фактора успішності самореалізації особистості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- найбільш важливі етапи, факти та персоналії в історії розвитку теорії емоційного інтелекту;
- стан розробки підходів до концептуалізації феномену емоційного інтелекту і його вимірювання;
- закони емоцій, внутрішні та зовнішні компоненти емоційного інтелекту й особливості їх виявлення як динамічної єдності;
- ієрархічну структуру рівнів сформованості емоційного інтелекту, витoki його стресозахисного та адаптаційного потенціалу.

вміти: об'єктивно оцінювати погляди різних авторів на розуміння закономірностей функціонування емоційної сфери людини;

- застосовувати отримані знання для цілеспрямованого формування власного емоційного інтелекту в процесі навчання та життєдіяльності;
- застосовувати набуті знання для оцінки рівнів сформованості емоційного інтелекту суб'єктів різних вікових категорій;
- усвідомлювати переваги і недоліки існуючих підходів до формування емоційного інтелекту методами соціально-психологічного навчання.

1. Програма навчальної дисципліни

Вступ.

Змістовий модуль 1. Емоційний інтелект (EI) як предмет психологічних досліджень. Загальне визначення поняття “емоційний інтелект”. Підходи до його концептуалізації (як системи здібностей, диспозиційних властивостей особистості, емоційних компетентностей, особистісних “досягнень” та як інтегральної ознаки особистісної ідентичності). Різниця між IQ (intelligence quotient), що демонструє рівень інтелектуального розвитку людини, який формується разом з набуттям людиною базових знань і залишається практично незмінним протягом наступного життя, і EI (показник емоційного інтелекту), який може зрости протягом всього життя. Витоки уявлень про емоційний інтелект у філософських учіннях. Ідеї Аристотеля про взаємозв'язок когніцій та емоцій. Уявлення про верховенство розуму над емоціями у філософії стоїцизму. Реінтеграція когнітивно-оцінного компоненту аристотелівської теорії емоцій у вченнях Р. Декарта. Функції емоцій у теорії природного виховання Ж.Ж. Руссо.

Змістовий модуль 2 Історія становлення уявлень про емоційний інтелект у психології Розвиток уявлень про емоційний інтелект у зарубіжній психології. Ідентифікація соціального інтелекту у працях Е. Торндайка. Теорія множинності проявів інтелекту Х. Гарднера. Внесок праці Х. Гарднера “Frames of Mind” (1983) у питання множинності виявлення інтелекту. Особливості підвидів інтелекту: 1) вербальний 2) логіко-математичний 3) просторовий 4) кінестетичний 5) музичний 6) емоційний. Триархічна теорія інтелекту Р. Стернберга. Ідентифікація феномену емоційного інтелекту як предмету психологічних досліджень. Популяризація феномену емоційного інтелекту. Передумови введення поняття “емоційний інтелект” на пострадянському просторі. Уявлення про єдність афективних та інтелектуальних процесів у вченні Л.С. Виготського. Ідеї О.М. Леонтьєва про афективну регуляцію мислення. Передумови ідентифікації феномену емоційного інтелекту у працях С.Л. Рубінштейна.

Змістовий модуль 3. Моделі емоційного інтелекту. Концептуалізація феномену емоційний інтелект як системи вроджених здібностей. Структура емоційного інтелекту у моделі Дж. Мейера та П. Селовея. Компоненти моделі: 1) розрізнення, сприйняття та вираження емоцій (здатність ідентифікувати емоції за виразом обличчя, тоном голосу, мовою тіла; здатність стежити за власними почуттями в реальному часі й розуміти їх; емоційна грамотність); 2) емоційна фасилітація мислення (здатність адекватно використовувати почуття в процесі мислення, розв'язання проблем і прийняття рішення); 3) розуміння емоцій (можливість розв'язувати емоційні проблеми; здатність ідентифікувати та розуміти взаємозв'язок між емоціями, думками і поведінкою); 4) управління емоціями (спроможність взяти на себе відповідальність за власні емоції та почуття щастя; можливість здобути досвід з негативних почуттів і з'ясувати можливості для особистісного зростання). Форми прояву емоційного інтелекту у даній моделі. Принципи теорії емоційного інтелекту Дж. Мейера та П. Селовея. Модель компетентностей Д. Гоулмана. Компоненти моделі. Популяризація EI як передумови успішності життєдіяльності і самореалізації людини. Змішана модель емоційного інтелекту Р. Бар-Она. Компоненти моделі. Місце емпатії у моделі Р. Бар-Она. Диспозиційна модель емоційного інтелекту (К.В. Петрідеса, А. Фурнема). “Глобальні” фактори особистості у моделі “Велика п'ятірка” як основа диспозиційної моделі емоційного інтелекту. Змішана модель емоційного інтелекту Д. Люсіна. Емоційний інтелект як здатність до розуміння власних та чужих емоцій та управління ними. Теорія емоційної розумності (автора курсу Е.Л. Носенко). Емоційний інтелект як єдність внутрішніх та зовнішніх характеристик, психічного Ієрархічна структура рівнів сформованості емоційного інтелекту. Стресозахисна та адаптивна функції емоційного інтелекту. Інтегративна модель емоційного інтелекту І.М. Андреевої Теоретичні засади інтегративної моделі. Компоненти структури емоційного інтелекту.

Змістовий модуль 4. Підходи до вимірювання рівнів сформованості емоційного інтелекту і оцінка його прогностичної цінності. Вимірювання емоційного інтелекту методом вирішення завдань типу “кейсів” (об'єктивні тести). Вимірювання емоційного інтелекту на основі самозвітів (опитування). Стан дослідження ролі емоційного інтелекту в успішності життєдіяльності людини Взаємозв'язок емоційного інтелекту зі здоров'ям людини. Емоційний інтелект та академічна успішність. Роль емоційного інтелекту у професійній діяльності.

Змістовий модуль 5. Емоційний інтелект в структурі особистості. Зв'язок емоційного інтелекту з особистісною зрілістю. Поняття емоційної креативності, емоційної компетентності. Зв'язок емоційного інтелекту з п'ятіркою “глобальних” факторів особистості. Роль емоційного інтелекту у попередженні агресивності та конфліктності.

Змістовий модуль 6. Підходи до цілоспрямованного формування емоційного інтелекту (тренінги емоційного інтелекту). Новітня модель емоційного інтелекту Т.Бредбері та Дж. Гривз (Емоційний Інтелект – 2). Урахування “Законів емоцій” (Н. Фріджа) при розробці стратегій саморозвитку емоційного інтелекту, зокрема: стратегії самосприйняття, оволодіння навичками керування власними емоціями, підвищення соціальної чутливості та керування взаємовідносинами. Зміст і структура тренінгів емоційного інтелекту для дітей різних вікових категорій. Методичні рекомендації батькам стосовно розвитку емоційного інтелекту дитини дошкільного віку. Програма розвитку емоційного інтелекту у юнацькому віці. Тренінги емоційного інтелекту в умовах професійної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

3. Рекомендована література

1. Андреева И.Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии.– Новополюцк: ПГУ, 2011.– 388 с. (електронна версія друкованого видання).
2. Дэниэл Гоулман. Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ. Пер. с англ., 2-е издание.– М.: Изд-во “Манн, Иванов и Фербер”, 2014 – 532 с
3. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. 2 изд.-М.: Смысл; Per Se, 2000. – 549 с.
4. Люсин Д. В., Марютина О. О., Степанова А. С. Структура эмоционального интеллекта и связь его с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / Под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. М.: Институт психологи РАН, 2004. С. 128-140.
5. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект; концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига – К.: Вища школа, 2003, – 127 с.
6. Носенко, Е.Л. Курс лекцій з дисципліни «Теорія емоційного інтелекту» із завданнями для самоконтролю/ Е.Л. Носенко, А.Г. Четверик-Бурчак.– Дніпропетровськ: ПП Акцент – 2016. – 114 с.
7. Навчальний посібник “Множинність виявлення інтелекту” - Байсара Л.І. Дніпропетровськ: ДНУ. – 2010. – 96 с.– (друковане видання та його електронна версія).
8. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект. Концептуалізація поняття, основні функції – Київ, “Вища школа”, 2003,–126 с. (друковане видання і його електронна версія).
9. Робертс Р. Д., Мэттьюс Дж., Зайднер М., Люсин Д. В. Эмоциональный интеллект: проблемы теории, измерения и применения на практике // Психология. Журнал Высшей школы экономики. Т. 1. №4. 2004. С. 3-26.
10. Тревис Бредберри и Джим Гривз. Эмоциональный интеллект 2.0 / Пер. с англ. П. Миронова. – М.: Изд-во “Манн, Иванов и Фербер”, 2011.– 200 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – рефлексивні та професійно-орієнтовані завдання, тести.